

عنوان مقاله:

بازخوانی دوباره گچ بری های تالار آتشکده بندیان و پاسخی به انتقادهای اخیر

محل انتشار:

فصلنامه مطالعات باستان شناسی، دوره 14، شماره 3 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسنده:

مهدی رهبر - وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، تهران، ایران.

خلاصه مقاله:

حدود نیمه آخر قرن چهارم میلادی، شاهد حضور قومی صحرانشین بنام هون‌ها یا هپتالی‌ها هستیم که به مرزهای شمال شرقی ایران تجاوز کرده، به قتل و غارت می‌پرداختند. این قوم که از غرب چین به سمت آسیای میانه سرازیر شده بودند، هر از گاهی شمال خراسان را مورد تاخت و تاز قرار می‌دادند. وجود چنین دشمن بزرگی، چندین تن از پادشاهان ساسانی را وادار کرد که برای دفاع از این مرز مهم در شرق حضور پیدا کنند. یزدگرد اول از جمله پادشاهانی است که به مدت هفت سال، جهت دفع این قوم، در این خطه حضور داشت. دستگرد یزد شاپوران و بنای آتشکده بندیان، محل اقامت نامبرده است. بهرام پنجم ساسانی نیز به مانند یزدگرد، از این خطر بالقوه آگاه بود و حضورش در این جبهه شکست سنگینی برای هپتالی‌ها به ارمغان آورد. بندیان درگز یکی از آتشکده‌های دوره ساسانی را در معرض دید قرار می‌دهد. در تالار این آتشکده وقایع جنگ بین بهرام پنجم و پادشاه هپتالی را از طریق نقش مایه های گچ بری شده به نمایش گذاشته است. در این گچ بری ها صحنه‌های مختلفی از خارج شدن بهرام پنجم از تیسفون به قصد جنگ با پادشاه هپتالی، به صورت نقوش پی در پی به نمایش درآمده است. گچ بری های فوق براساس متون تاریخی مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته اند. افزون بر نقوش گچ بری، کتیبه های پهلوی ساسانی که بر دیوار محراب آتشکده نقر شده اند نیز به معرفی برخی از این نقوش پرداخته اند. این آتشکده که در زمان یزدگرد اول ساخته شده، در زمان بهرام پنجم به منظور ایجاد نقوش گچبری توسعه پیدا می‌کند. این آتشکده در زمان پیروز به وسیله هپتالی‌ها تخریب گردیده است؛ بنابراین تنها بخشی از قسمت پائین گچ بری ها برجای مانده است. در مقاله ای نظرات نگارنده در مورد برخی شخصیت‌های موجود در این گچبری مورد نقد قرار گرفته است. نگارنده بر این باور است نویسندگان این مقاله دقت لازم در تطبیق نقوش با برخی وقایع تاریخی را نداشته اند. نخستین صحنه ای که در گچ بری ها دیده می‌شود مربوط به بهرام پنجم است.

کلمات کلیدی:

گچبری، هپتالی‌ها، ساسانی‌ها، بندیان درگز، بهرام پنجم

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1609232>

